

# Databáze dějin všedního dne

svana  
Na suchý den jsme postupovali dolů  
Runka, ráno s německým vojskem.  
Tedy Runka již došli ústup. Vždy časy  
jme měli mnoho hladu, nebottleba  
jme tedy dostávali jeden + bohuží lékař.  
Kocár. Na jeden den i 12 mužů, nejméně  
váček. Tak to stále trvalo ka. byda a hlava  
že jsme po cestě jedli masek, hloubky ba i  
celi hlavy seli. Dne 8 října jme přišli do  
Londomeca, tam jsem se s... a...

vařit, tu jak když  
Hledá jme toho s  
si každý své věci. Z  
nemice, kde jme  
Jeste jme neměli  
a již psali na na  
ten den jme se na  
o sívosti. Tak něm  
pouští na vesnici  
losti selou  
vól bez př  
00 mužů p  
no bylo p  
Hled, dne  
i Swangro  
Dne 26 j  
am jme k  
vstoli, k  
orali sle  
keli, tam byl toho velký boj  
y, navíc jme již se přistoup  
na začáti stálet z neovostu  
rotu to brvolo z dne 28 kon  
museli ustornit, dne 28...



antiške Sk  
aten  
eph/Biagra  
Ja. Frank  
...R. 29...  
...Ja a te  
...müschit  
Autor: gel



**věda** 102  
kolem  
nás  
prostory  
společně  
paměti



Akademie věd  
České republiky



**Historický ústav AV ČR, v. v. i.,** (HÚ AV ČR, [www.hiu.cas.cz](http://www.hiu.cas.cz)) je jedním z ústavů Akademie věd, které se zaměřují na výzkum humanitních a sociálních věd. Provádí základní výzkum v oblasti českých, československých i obecných dějin, a to v rozsahu od raného středověku téměř do současnosti. Zaujímá čelné místo mezi evropskými a světovými pracovišti bohemikálního zaměření a spolupracuje s rozsáhlou sítí domácích a zahraničních pracovišť vysokoškolského i neuniverzitního typu. V odděleních zaměřených na středověk, raný novověk, 19. a 20. století, historickou geografii, biografický výzkum a bibliografii vytváří zásadní monografická a syntetická pojednání, atlasy a edice historických pramenů, velká encyklopedická díla celonárodního významu (*Akademická encyklopedie českých dějin*, *Biografický slovník českých zemí*), stejně jako bibliografickou evidenci publikací celého oboru. Ústav rovněž vydává ústřední oborové periodikum *Český časopis historický*, revui historické slavistiky *Slovanský přehled* a řadu dalších specializovaných časopisů. Výzkum probíhá v pražském sídle HÚ AV ČR, na brněnském a českobudějovickém pracovišti a v Českém historickém ústavu v Římě.

# Úvodem

„Osudy prostých lidí byly dříve jen výjimečně považovány za důležité a životní vzpomínky prostých lidí za tak cenné, aby se jimi někdo systematicky zabýval pro studijní účely a uchoval je i pro potřeby budoucích generací (...) Vaše vyprávění se může stát také vzácnou památkou a poutavým čtením pro vaše děti, vnuky i pravnuky a možná i poutavým čtením pro další neznámé čtenáře (...),“ psala ve veřejné výzvě k pamětníkům z poloviny devadesátých let 20. století socioložka Jana Losová, jedna ze zakladatelů projektu.

**Databáze dějin všedního dne** představuje mezinárodní vědecko-výzkumný projekt, který si klade za úkol sestavit sbírku pramenů k dějinám „všedního dne“, které jsou cenným svědectvím o životě lidí v dřívějších dobách. Na projektu se kromě Historického ústavu Akademie věd České republiky, v. v. i., podílí také Ústav českých dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovy a Univerzita Wien, resp. přidružená organizace Dokumentation lebensgeschichtlicher Aufzeichnungen ([https://bibliothek.univie.ac.at/sammlungen/dokumentation\\_lebensgeschichtlicher\\_aufzeichnungen.html](https://bibliothek.univie.ac.at/sammlungen/dokumentation_lebensgeschichtlicher_aufzeichnungen.html)), jež na počátku devadesátých let výzkum iniciovala. Projekt po celou dobu svého trvání zůstává nadále aktuální, koresponduje se stále rostoucím zájmem české historiografie o dějiny každodennosti, „dějiny zdola“ či mikrohistorii.

Cílem projektu je vytvoření a zpřístupnění systematické dokumentační sbírky starých pamětí, rodinných kronik, deníků a jiných životopisných vzpomínek v českém a německém jazyce, které se vztahují k dějinám českých zemí a které pomůžou historikům při zpracovávání témat ze soudobé i moderní historie. Již dnes je tato sbírka cenným svědectvím o životě lidí v dřívějších dobách. Řada vzpomínek byla se souhlasem jejich autorů, resp. majitelů, i publikována. Vytváří zároveň

Uživatelské rozhraní projektu *Dokumentation lebensgeschichtlicher Aufzeichnungen*

The screenshot shows the website interface for 'MENSCHEN SCHREIBEN GESCHICHTE'. At the top, there is a search bar with the text 'Google Benutzerdefinierte Suche' and a 'SUCHEN' button. Below the search bar is a navigation menu with links: 'Start', 'Über uns', 'Über andere', 'Lesen', 'Schreiben', 'Autorenalbum', 'Schwarzes Brett', 'Kontakt', and 'Hilfe'. The main content area is divided into several sections:

- Über uns**: A section with a red background. It contains the text: „Menschen Schreiben Geschichte“ ist ein Projekt von „Der Lichtblick“ und der „Dokumentation lebensgeschichtlicher Aufzeichnungen“. Below this, it states: **Ziele unseres Projektes** sind das Sammeln und der Austausch von Erinnerungen, Erfahrungen und Alltagswissen.
- Schwarzes Brett**: A section with a grey background. It lists: **Die letzten 2 von 168 Kleinanzeigen:**
  - Das Rohrpostamt in Währing - Schufasse 35?
  - Korkkissenbuch, Autobiografisches SchreibenBelow this, it says: **Verfassen Sie eine Kurznachricht!**
- Über andere ...**: A section with a light blue background. It lists: **Die letzten 2 von 22 Projektvorstellungen:**
  - Bloog zum Forschungsprojekt „Griechische Autobiographie 19-21. Jh.“
  - DIALOGPORTRÄT Persönlichkeit erzählen, im Porträt darstellen.
- Lesen ...**: A section with a light green background. It contains: Erinnerungstexte, Tagebuchnotizen, kleine Alltagserzählungen oder ganze Lebens- und Familiengeschichten – hier finden Sie Beiträge aus vielen privaten Schreibbüchern. Below this, it says: **Stöbern Sie in unserer Lesetruhe!**
- Zum Beispiel ...**: A section with a light green background. It features the title **Flamme Gabi und das Elfmeterschießen** by **WOLFRAM SCHEUCHER**. Below the title is a book cover image showing two people playing soccer.
- Schreiben ...**: A section with a light green background. It contains: Wenn Sie Episoden aus Ihrem Leben erzählen oder Momentaufnahmen aus Ihren Tagebüchern und Fotoalben weitergeben möchten – dann sind Sie bei uns richtig! Below this, it says: **Jede und jeder kann mitschreiben!**
- Schreibauftrag**: A section with a light green background. It features the title **Who cares?** by **OKTOBER 2015**. Below the title, it says: Who cares? – Geschichten übers Sorgen, Pflegen und Betreuen gesucht! Below this is a book cover image showing a woman's face.

zevrubnou tematickou evidenci, aby její obsah mohl být selektivně zveřejněn studentům a badatelům.

Dnes je sbírka institucionálně ukotvena v rámci Historického ústavu AV ČR, v. v. i., kde ji spravuje Vojtěch Kessler, pracovník III. oddělení. Čítá skoro čtyři sta evidovaných papírových sbírkových položek v českém i německém jazyce. Nechybí zde ani dobové texty z 19. a první poloviny 20. století.

## Vznik sbírky a mezinárodní spolupráce

Dějiny každodennosti jako takové jsou v České republice předmětem výzkumu posledních třicet let. Zájem o paměťovou kulturu a, v našem případě především, o paměť prostých lidí nevzrostl u historiků náhodou. Přispěl k němu pád „železné opony“ a otevření se novým metodologickým podnětům, zvláště v univerzitním a akademickém prostředí. Jeho ukotvení v historiografickém provozu má však jistě i hlubší důvody, které souvisejí s postmoderním obratem v humanitních disciplínách.

Databáze dějin každodennosti má svůj předobraz již v padesátých letech minulého století, kdy předchozí generace odpovídaly velmi vstřícně na výzvy Archivu Národního technického muzea, kam neznámí lidé přinášeli svá svědectví o minulých řemeslných dovednostech. Ve svých zápiscích se samozřejmě neomezovali jen na vzpomínání na minulé způsoby vyrábění a obživy, ale daleko více líčili své životní osudy ve zlomových dějinných situacích. Takto vznikla tzv. **Kleplova sbírka** (zde se mimo jiné ocitly vzpomínky Miloše V. Havla), z níž nejvíce čerpal spisovatel Adolf Branald, který ve svých knihách čtivě prezentoval neznámé hrdiny práce, a později například také Pavla Vošahlíková, jež zpracovávala vzpomínky na císařství Františka Josefa I., vandrování, úředníky či na školní léta.

V roce 1990 navštívil obnovený Historický ústav Akademie věd (sídlící tehdy v Emauzském klášteře ve Vyšehradské ulici) Michael Mitterauer, profesor Institut für Wirtschafts- u. Sozialgeschichte der Universität Wien. Přišel s nezištnou



Duchovní otec projektu Michael Mitterauer



nabídkou ke spolupráci při sběru a zpracování – jak to sám nazval – „lebenzeitliche Aufzeichnungen“, tedy „životních záznamů“ obyčejných lidí. Na základě studia těchto textů se chtěl pokusit nastínit odlišný pohled a přístup k dějinám minulých sto padesáti let v českých zemích. Tak začal systematický sběr pamětí a byly položeny základy **Archivu dějin všedního dne**, na jehož vzniku měla největší podíl již zmiňovaná Jana Losová.

Aby Michael Mitterauer názorně demonstroval, že sběr pamětí má smysl, který dovede ocenit i neakademická veřejnost, přivedl v následujícím roce do ústavu „živoucí paměť“ v podobě tehdy více než osmdesátileté Barbary Passrucker. Její paměti, vydané ve Vídni v roce 1989 v ediční řadě *Damit es nicht verlorengheht* (Aby se to neztratilo), kterou založil právě Michael Mitterauer pro nakladatelství Boehlau, nesly výstižný název *Hartes Brot* (Tvrdý chléb). Paměti skromné selky z hor se tehdy v Rakousku staly knižním i televizním bestsellerem.

To vše byly vnější okolnosti vzniku Archivu všedního dne při Historickém ústavu AV ČR. Ty „vnitřní důvody“, vyplývající z provozu samotné historické vědy, je samozřejmě daleko obtížnější rekonstruovat, protože jsou stále naší historicko-badatelskou současností.





Úterý 26.1.92

Vážená paní,  
 mnoho díky za psaní k novému roku,  
 kteří přejí Vám. Přiji Vám též blaho-  
 přání k vašemu zdraví, polyt v lázních,

... vyromině ještě kráče he  
 ... ročníku jsme psali n  
 ... dřevěném ráme  
 ... každý týden museli vydeh  
 ... psali sme na tabulku  
 ... tak každou chr  
 ... až po půl roce  
 ... dostávaly 4x na  
 ... ráda. 2 x ohnání som  
 ... Vám raslat 2 vysre  
 ... když ne posle  
 ... Nanatílová

ALBRECHTOVÁ

**Oliveriusova**  
**GLOSA**


SRPEN 1995

č. 2

Výtisk č. 40

Vlasta Albrechtová

**VYPRÁVĚNÍ**  
 o časech minulých  
 v BĚLČI



V rámci projektu byla tedy navázána úzká spolupráce jak se zmíněným Institut für Wirtschafts- u. Sozialgeschichte der Universität Wien, tak také s přidruženou organizací Dokumentation lebensgeschichtlicher Aufzeichnungen. Tato organizace v současné době registruje na 3000 z větší části dosud nezveřejněných životopisů, vzpomínek, deníků atd. obyčejných lidí z nejrůznějších epoch a sociálních vrstev. Institucionální i personální provázanost na univerzitní vzdělávání a výzkum jí umožňuje zapojit do své činnosti velké množství studentů a badatelů. Druhotně se tedy také jedná o jakousi pracovní dílnu etablovaných, ale i budoucích odborníků v oblasti dějin každodennosti. Publikáční platformou je kromě webové stránky a internetového fóra [www.menschenschreibengeschichte.at](http://www.menschenschreibengeschichte.at) rovněž zmíněná ediční řada *Damit es nicht verlorengeht*. Čtenářský a mediální ohlas výrazně přesahuje rámec historického výzkumu.

Spolupráce pražského a vídeňského centra paměťových studií bude jistě ještě intenzivnější po kompletním zveřejnění databáze. Můžeme předpokládat nárůst rešeršních žádostí ze strany odborníků i nabídky nových pramenů ze strany veřejnosti. V současné zkušební fázi **Databáze dějin všedního dne** prozatím slouží jako pramenná základna studentům a badatelům historických a příbuzných oborů.

## Dějiny každodennosti, dějiny všedního dne, nebo „dějiny zdola“?

„Každodenní život se skládá z maličkostí, které v čase a prostoru stěží postihneme... Tyto maličkosti o společnosti vše prozrazují. Způsob, jak lidé v jednotlivých společenských vrstvách jedí, oblékají se či bydlí, není vůbec náhodný.“ (BRAUDEL, Fernand, *The Structures of Everyday Life*. New York 1979, s. 29.)

Dějiny každodennosti, chcete-li dějiny všedního dne, jsou tak trochu tajemný termín. Univerzální definici se vzpírají. Zcela jistě je můžeme označit za součást „kulturních dějin“. Jenže kolik je výkladů kultury, tolik existuje konceptů každodennosti. Dokud se každodennost pojímala jako pouhý segment kultury a badatelé, kteří se jí různými způsoby zabírali, jako antikvářští pábitelé sbírající starožitnosti, nebylo zapotřebí žádných pevnějších konceptuálních rámců a metod. Až antropologický, kulturalistický obrat, jenž odmítl starší sociologické koncepty pojímající kulturu jako součást uchopitelné a popsatelné společenské „totality“, umožnil etablování skutečně odborně promyšlených přístupů. V sedmdesátých a osmdesátých letech se tak zrodily dvě konceptuální „sestry“, a sice italská mikrohistorie a německé dějiny každodennosti (*Alltagsgeschichte*). Společným jmenovatelem zde byla snaha zbavit se dosavadní nadvlády kvantitativních sociologizujících statistik a vrátit dějinám „lidskou tvář“. Kromě nových přístupů se tak otevřela i nová, dosud opomíjená tematická pole. Oblasti lidského života, které byly buď přehlíženy, či přímo tabuizovány, se tak dostaly do zorných polí badatelů.

Vznikl projekt historické antropologie, který vědomě navazoval na sociální antropologii, pro niž je klíčová teze, že okolní svět a svou pozici v něm jedinec „nevidí zcela reálně“, ale představuje si je podle toho, jak mu o tom vypráví jeho kultura. Zdánlivá bezbřehost subjektivizace vedla k mnohým inspirativním tázáním







i v rámci historické vědy. Přestože byla historická antropologie zaměřena především pro dějiny předindustriálního období, pro novodobé dějiny je přínosná tím, že do středu pozornosti postavila konkrétního člověka, nejen s jeho „habitmem“ či rituály, ale i s prožitky, náladami nebo pocity. Na rozdíl od klasického historismu, kde dějiny tvoří pouze společenské elity, akcentuje historická antropologie právě účast všech lidí na dějinách. Zejména lidí obyčejných, kteří dříve zůstávali němí, neviditelní. Zároveň se ale odklání od sociálních dějin, jež pátrají spíše po objektivních strukturách a procesech, ale nepřiznávají jednání aktéra intencionalitu, chápou jej jako „nositele“, nebo dokonce jen „loutku“ dějin. Naproti tomu historická antropologie staví do ohniska svého zájmu člověka a lidské jednání v jeho zvlátnosti, jedinečnosti a ucelenosti, chápe ho coby aktéra dějin. Dějiny pocitů, vjemů, dějiny humoru, gest, mentalit a jiná témata sice již nevzbuzují takovou nedůvěru jako v předchozích dekádách, nicméně stále ještě nepatří do běžného metodického a konceptuálního instrumentária historiků, sociologů a etnologů.

V roce 1993 založil duchovní otec historické antropologie (on sám označoval tento přístup jako *historische Kulturgeschichte*) Richard van Dülmen specializovaný časopis, trefně nazvaný *Historische Anthropologie. Kultur-Gesellschaft-Alltag* (Historická antropologie. Kultura – společnost – všední den), který stál na pozicích oněch konceptuálních „sester“, historické antropologie a mikrohistorie. Již v podtitulu je patrná provázanost kultury, společnosti a „každodennosti“. Pro naše pojetí, které se promítá do smyslu, obsahu a cílů Databáze dějin všedního dne, jsou inspirativní zejména modifikace z pera německého historika Alfa Lüttkeho. Jeden z nejhlasitějších obránců konceptu dějin každodennosti nejen obohatil koncept o analýzu dobových prožitků, ale také rozvolnil doposud omezující časové zacílení na raně novověké dějiny.

Spolu s A. Lüttkem tak každodennost nevnímáme pouze jako všednost, stereotyp a „nekonečnou nudu“. Je pro nás mozaikou střípků, ze kterých se skládá historická skutečnost. Drobný, zdánlivě irelevantní detail může být mnohdy zajímavější než „tvrdom historický fakt“, který jej do té doby zakrýval. Právě díky malým, drobným detailům získávají tzv. podstatné události, které se z historické perspektivy mohou jevit jako důležité, dodatečný rozměr, lidskou hloubku. Stávají se tak pro badatele i recipienty hmatatelnějšími a uvěřitelnějšími. Studium rodinných vztahů, žité každodennosti, otázek genderu, zkrátka obecně antropologizující přístupy, stavící do popředí subjektivní stránku zkušenosti a percepce, se obecně pokoušejí o návrat člověka coby jedince do historie, tedy o analýzu jeho pohledu „zdola“ a „zevnitř“.

Současně s nadšeným nástupem nových badatelských směrů a konceptů se objevila také – ve výsledku pozitivní a obohacující – kritika. Ta stála na několika pilířích, z nichž asi nejzásadnější představuje relevantní výtky o ignorování širšího kontextu. Oblíbenou se stala metafora o pozorovateli velké nástěnné malby stojícím v bezprostřední blízkosti a pozorujícím dílo prostřednictvím malého omezeného kukátka. Dějiny každodennosti se musí vyvarovat tendencí atomizovat historickou vědu do nekonečného zástupu dílčích témat detailně popisujících mikrokosmos života lidí v minulosti. Nejde tedy o fragmentaci, jde spíše o jiný, doposud nepřiliš užívaný úhel pohledu, snahu historické děje nepopisovat z ideologických či normativních pozic. Neptat se po významu událostí a procesů pro společnost, ale pro

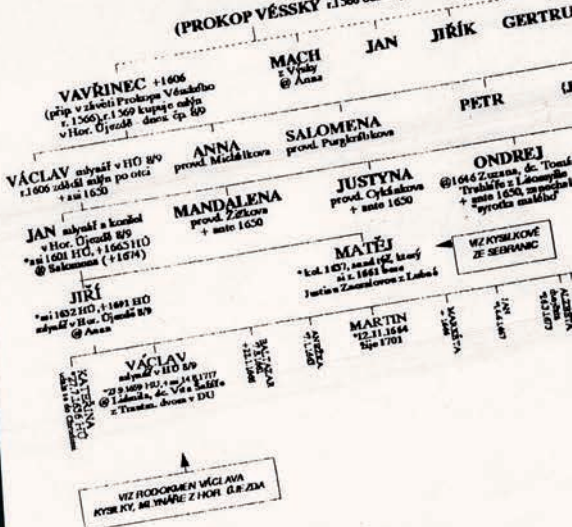
A U T O R

1. Příjmení, jméno  
Name, Vorname D v o
2. Adresa, telefon  
Adresse, Telefon Brjan
3. Kontakt první a  
na další osoby  
Erstkontakt; bzw.  
Kontaktpersonen pani
4. Autorská práva  
Urheberrechte
5. Přání anonymity  
Anonymitätswunsch
6. Pohlaví  
Geschlecht
7. Rok narození  
Geburtsjahr
8. Místo narození  
Geburtsland/ort Kladno
9. Rok úmrtí  
Todesjahr



RODOKMEN RODU KYSLÍKŮ I. (1566 - poč. 19. st.)

(PROKOP VĚSKÝ \*1566 odkazují mlyn v Doudřovicích a VÁVROVCI)



konkrétního člověka. Ptát se, zda jednal svobodně, volil mezi více možnostmi a co při své volbě prožíval. Každé lidské jednání je rozporuplné, je třeba se soustředit právě na tyto rozpory a nesrovnalosti.

Jiný z kritických hlasů cílil na teoretickou neukotvenost a nevyhraněnost dějin každodennosti. Jednotlivé školy a přístupy nemají pevné hranice. Každý historik navíc klade a zodpovídá otázky vlastním způsobem podle podstaty předmětu svého zájmu. Například v porovnání s teoreticky vymezenější mikrohistorií jsou dějiny každodennosti přece jen různorodější. Díky možnostem orální historie, mediálních produktů, fotografie nebo memoárů mohou historikové novějších dějin popisovat hustší a intimnější strukturu prožitků a zkušeností „obyčejných“ mužů a žen. A zatímco obyčejné lidi historikové každodennosti situují do sítě sociálních vztahů, mikrohistorikové sítě sociálních vztahů teprve rekonstruují jako bázi, díky níž vysvětlují historické procesy. Stranou kritiky ale nemůže zůstat ani neodbytná otázka, zda orientace na „všední den“ minulosti nevede k pouhé banalizaci dějin, soustředění na opakovatelnou a hromadnou zkušenost, na šedivý průměr? Dějiny každodennosti se v první řadě nesmí vnímat jako zastřešující pojem pro vše, co nelze zahrnout do událostních, resp. politických dějin.

Dosavadní přehled se zaměřoval na obecné kontury dějin každodennosti. Dojem, že by česká historiografie byla proti těmto trendům imunní, je mylný. Byť jistě zpoždění musíme připustit. Samotný termín historická antropologie a s ním i její přístupy začaly do českého akademického prostředí pronikat bezprostředně po roce 1989 dvojnásobně. První stál na bázi osobních neformálních kontaktů, ať už s Richardem van Dülmenem, Alfem Lüdtkem či Michaellem Mitterauerem. Paralelně s tím se však začalo uplatňovat i autochtonní pojetí, v některých aspektech v podstatě protikladné, opírající se o pozice české etnografie a folkloristiky, snažící se o oborovou transformaci směrem ke kulturní a sociální, potažmo historické antropologii. V současné době patří k nejpřednějším českým badatelům dějin každodennosti Milena Lenderová, okruh jejích kolegů a Dülmenův doktorand Pavel Himl. V přehledové syntéze *Z dějin české každodennosti* však Milena Lenderová stále připouští, že „pro české prostředí představují dějiny každodennosti stále určitou výzvu“.

Druhým z metodologických a konceptuálních pilířů, na nichž stojí Databáze dějin všedního dne, jsou specifické modifikace historicko-paměťových studií. Vedle tzv. *memory boomu*, který představuje nejrůznější obměny vnímání lidské paměti jako kolektivního a identifikovatelného fenoménu, se pak obdobně, byť s menším potenciálem, etablojí pohledy, které do centra pozornosti staví paměť coby privátní substanci. Zásadní obrat, při němž je osobní paměť vzata na milost humanitními vědami, přichází dle Aleidy Assmanové až koncem druhé poloviny 20. století, kdy se paměti přiznala schopnost rekonstrukce minulosti. Tento zdánlivě banální postřeh nebyl dlouhou dobu všeobecně respektován. Dokonce ještě dnes lze najít badatele, kteří jej zpochybňují a upozaďují daleko za výsostné místo vyhrazené pro katedrovou a pozitivistickou historii. Jen obtížně se smiřují se skutečností, že by výsledkem jejich práce neměl být přesný obraz minulosti, ale spíše její „odraz“. Je zřejmé, že výzkum takto pojmávané minulosti vyžaduje nejen nové metody, nová metodická východiska (hlavně důraz na interdisciplinaritu: historie zde postupuje v úzké součinnosti se sociologií, ekonomikou, psychologií, antropologií, archeologií,



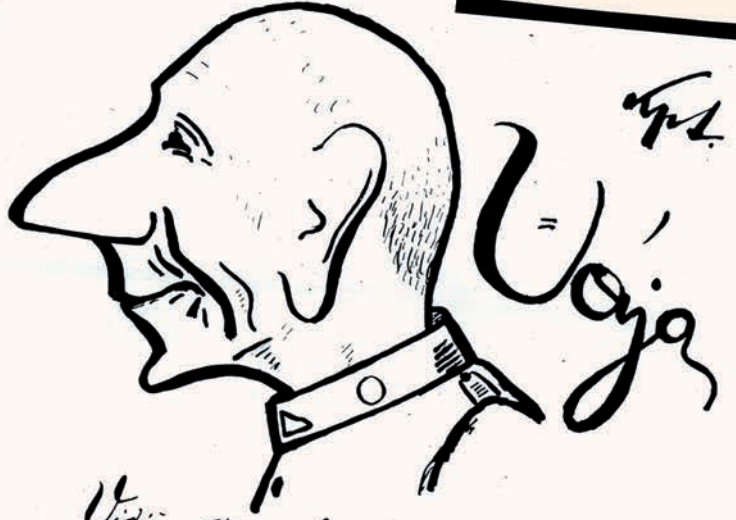
Narodil jsem se v obci Hranice (okres Sokolov) dne 9. května 1858. Hranice čítá 29 úseč.  
 Budeš ...



ilev, klary  
 větvici  
 rozjstáv  
 a sklá  
 dsi. Sp  
 nohou  
 plat  
 tává  
 tra

na vojně v  
 psal mamín  
 nechala vyfo  
 a obrázek, a  
 jen díky jeho  
 mám a jsem  
 mám botičky, k  
 sám udělal; m  
 žon a jemu kniž  
 se smával, že tak  
 mě mít nebudu!

sirov a platili vj  
 vyplatě — když t  
 když vchozěl do  
 byla sirov. Vlni  
 niho platu a f  
 vyšší mýta.  
 Hranicích by  
 Taussigovi, stry  
 bratr niho ob  
 Plejda, byl rov  
 g Tucep. Pak  
 s ženou Kate  
 Gmavin Hranice, 22, vna  
 Jakub Kmstera, (zanov)  
 Františka, ageni Kumpfeldova  
 + Kromavici



Vidis - Vajo, byl jsi "maestr",  
 udělali s sebou "čáčky",  
 za to se jsi dobral sáhl  
 z Črudimí. Ji vrali - na Kladrubě se dali -  
 aby m m lo sáhl.

čelmečkým jsi kapitanem,  
 takže jinak zbrklým panem ---  
 by mě jednou - já zas tobě -  
 potrádli jime žluči sobě  
 Tys mě zavit chtěl dát málem,  
 já tě dolit se Doupalem  
 --- a ledi, na zdar - Vajo - ha  
 "soudruzi" ...

literární vědou, estetikou, demografií, geografií...), ale především nový pohled na prameny.

Zájem o zkoumání paměti tak zároveň zvyšuje zájem o soukromou sféru a mimo jiné i poptávku po dobových dokumentech, memoárech a vzpomínkách. A zatímco dějiny každodennosti saturují analytické nástroje a způsoby nahlížení, paměťová studia zaručují produkci vhodných pramenů. V této souvislosti bychom byli velmi rádi, pokud by Databáze dějin všedního dne plnila jeden ze svých předpokládaných účelů, a sice stát se – do budoucna rostoucím – rezervoárem odpovídajících narativních pramenů.

V tomto bodě není náš záměr zcela ojedinělý a bezpříkladný. V rámci české historiografie se na výzkum vzpomínkových narací doposud soustředilo především Centrum pro orální historii Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., v Praze, které založil prof. Miroslav Vaněk. V rámci sociologie a etnologie můžeme uvést časopis *Biograf*, jenž se orientuje na kvalitativní výzkumnou činnost, a Centrum pro výzkum kolektivní paměti, jakožto společné pracoviště Fakulty sociálních věd, Filozofické fakulty a Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze, které si klade za cíl výzkum různých aspektů paměti.

## Obsah sbírky a formální parametry databáze

V současné době sbírka čítá na 500 jednotlivých textů, ego-dokumentů. Základem jsou zachované staré osobní i rodinné paměti, vzpomínky, deníky, ale také fotografie, výstřižky z novin, faksimile osobních dokladů a další stopy minulosti, rozprostírající se na ploše posledních zhruba 150 let. Vedle nich tvoří nezanedbatelnou část také materiály, které jejich autoři sepsali v devadesátých letech, kdy se sbírka za iniciativy socioložky Jany Losové konstitovala. Bez ohledu na dobu vzniku spojuje všechny texty fakt, že obsahují autopercepci a logicky také prezentaci historických událostí, popisy osob, institucí a objektů, a přestože představují pouze výše skutečnosti, předkládají jistý obraz vnímání nejen druhých, ale i sebe sama (tedy autora) v rodině, ve společnosti, v prostoru či v dané epoše, zkrátka ve velkých strukturách. Obsahují tak informace, které zrcadlí vztah autorek a autorů k žebříčku hodnot a ukazují jeho proměny v čase. Reflektují jejich znalosti, životní zkušenosti, v konečném důsledku také zdůvodňují a vysvětlují smysl individuálního lidského jednání.

Autorky a autoři textů pocházejí z nejrůznějších sociálních vrstev, ze všech koutů českých zemí, reprezentují rozličnou škálu povolání, vzdělání, politického a náboženského přesvědčení. Propojují subjektivitu a tematizování individua na straně jedné a determinanty tradičních představ o prostředí a původu i kolektivních mentalit na straně druhé. Obě tyto složky jsou v textech zcela jasně čitelné a stojí často ve vzájemném napětí, jehož třetí plochy se stávají pro badatele tou pravou historickovědní výzvou. Je pravdou, že aplikace historické analýzy na obdobné texty je tak trochu „převzetím“ metod a přístupů etnologie, částečně i přístupů literárněvědných. Pramenná základna se nachází na pozicích částečně se překrývající s problematikou (auto)biografickou. V současnosti patří k nejvyužívanějším typům pramenů při biografickém výzkumu „životopisná vyprávění“. Terminologie biografického bádání nabízí celou škálu dalších různých označení pro tuto formu

biografických textů, jako např. životní příběh (*life story*); životní historie (*life history*); osobní dokumenty (*human documents/personal documents*); ego-dokumenty; narativní texty; autobiografická narativa; osobní narativa (*personal narrative*); orální biografie (*oral biography*); životopisná/životní vyprávění apod.

Platformou pro praktické využití sbírky je specializovaná databáze. Bez smysluplného (u)tržidění a hlavně badatelsky přívětivé dostupnosti by sbírka sama

Detailní popis ukázkového textu v uživatelském rozhraní

<a href="#">Domů</a> <a href="#">Vyhledávání</a> <a href="#">Konto uživatele</a> <a href="#">Oblíbené</a> <a href="#">Rejstříky</a> <a href="#">Kontakt</a> <a href="#">Rešeršní služby</a>	
<a href="#">CITACE</a> <a href="#">DETAIL</a> <a href="#">MARC</a>	
Název pole	Obsah pole
Kontrolní číslo	kpw02477285
Identifikátor kontrolního čísla	CZ-PrHAC
Datum posledního zpracování	20191029144924.3
Kódy fyzického popisu	ta
Údaje pevné délky	191008s1991----xr ok       czce
Zdroj katalogizace	čeština
Kód jazyka	čeština
Kód země vydání/výroby	Česká republika
Hlavní záhlaví - osobní jméno	Šupíková, Anna, 1933- Autor Autor
Údaje o názvu	Anna Šupíková - Vzpomínky na dětství / Anna Šupíková
Nakladatelské údaje, údaje o vytvoření díla, autorská práva	1991
Fyzický popis	12 s. fotografie korespondence
Typ obsahu	text txt rdacontent
Typ média	bez média n rdamedia
Typ nosiče	svazek nc rdacarrier
Všeobecná poznámka	Šupíková, Anna; autor; Čapkova 407, 36 301, Ostrov nad Ohří; 1991; časopis Vlasta.
Všeobecná poznámka	A4
Všeobecná poznámka	rukopis
Resumé atd.	Autorka vzpomíná na své dětství, jež bylo silně poznamenáno oběma světovými válkami a poválečným odsunem německého obyvatelstva. Vyprávění začíná popisem historie autorčiných předků od roku 1905. Většina textu se věnuje jejím dětským létům, stráveným v malé vesnici Těchobuzice u Litoměřic v německy mluvící oblasti. Autorka vzpomíná na bídu válečných let, rovněž ale i na dětské hry a veselé historky. Sběžný rok na vesnici byl pevně spjat se zemědělskými pracemi, závisajícími na ročním období. Autorka popisuje domácí práce jako např. draní peří, pečení chleba, mláčení obilí či česání chmelu. Rozebírá zde i vesnické tradice během vánočních svátků a Velikonoc. Značná pozornost je věnována autorčiným školním létům. Autorka popisuje v textu mnohá příkoří, jež zažívala během nacistické okupace i po jejím skončení, neboť pocházela ze smíšeného manželství Židovky a Němce.
Vedlejší věcné záhlaví-chronologický termín	1905-1951
Klíčové slovo	zemědělství
Klíčové slovo	manželství smíšená
Klíčové slovo	zvyky a obyčeje
Klíčové slovo	vesnice
Klíčové slovo	dětství
Klíčové slovo	menšiny národnostní
Klíčové slovo	válka druhá světová (1939-1945)
Žánr/forma	paměti
Elektronické umístění a přístup	(plný text) (plný text)
Údaj pro souborný katalog	ABB1 S
Souhlas autora	Ano Ne Neurčeno
Katalogizátor	Šebíkova



o sobě neměla smysl a stala by se jen vyprázdněnou tezaurací historického vědomí. Všechny texty postupně procházejí procesem „hermeneutického čtení“ (též tzv. *text mining*), jehož výsledkem je – počítačovým žargonem řečeno – tvorba metadat (též *preprocessing, tokenisierung*). Jde o proces lišící se od klasické vnější i vnitřní analýzy pramene. Navíc nám v rámci Databáze nejde ani tak o porozumění prameni, přesněji jeho obsahu (*distance reading*), ale o schopnost obsažené informace předat v podobě, která by byla srozumitelná a přehledná pro následného příjemce, ale i strukturovatelná, tříditelná a v důsledku toho také prohledávatelná. V praxi to znamená obdarit jednotlivé texty určitými tagy, dle nichž se mohou badatelé orientovat v jinak nepřehledné masě materiálu. Takovému službě se někdy, prostřednictvím metafory o informačním znečištění skrze nadbytečné množství dat předávaných narativním textem, říká „informační ekologie“.

Celá sbírka byla v roce 2016 odborně naskenována a i nové přírůstky procházejí postupně digitalizací. Je však třeba zdůraznit, že na rozdíl od jiných podobných projektů Databáze dějin všedního dne zacílí na „kvantitativní dějiny“. Digitalizace dat neprobíhá pro data samotná, lapidárně řečeno naším cílem nejsou čísla, procenta a sloupcové grafy, ale dostupnost materiálů. Po kroku jedna, vytvoření databáze, tak následuje krok dva, její zpřístupnění. V dnešní době jediné smysluplné řešení představuje digitální zveřejnění. Rozhodli jsme se pro využití již zaběhnuté a obecně velmi užívané platformy Bibliografie dějin Českých zemí, jež je dostupná na <https://biblio.hiu.cas.cz> a jejímž zřizovatelem a provozovatelem je také Historický ústav AV ČR, v. v. i.

Každý pramen v Databázi dějin všedního dne v zásadě nabízí dva záznamy v databázi.

A) První představuje záznam o autorovi vzpomínek. Stejně jako lze vyhledávat odbornou historiografickou produkci (knihy, články, osoby), je možné prohlížet také Databázi dějin všedního dne. Vyhledávat jednotlivé parametry můžeme pomocí jednořádkového, rozšířeného nebo expertního vyhledávání.

Rejstřík osob (autorů, i osob „vystupujících“ v textech) je propojen s databází národních autorit Národní knihovny ČR. Lidé, kteří se v naší Databázi objevují, jsou prakticky doposud databází národních autorit nepodchycení jedinci. Jejich literární produkce se omezila právě na tvorbu dotyčných vzpomínek. Osoby jinak činné, nebo dokonce veřejně známé, jsou vyslovenými raritami. Parametry, které lze u osob vyhledávat, třídít a díky nimž lze provádět rešerši, jsou (v souladu s existujícím územ Bibliografie dějin Českých zemí, resp. databází národních autorit) následující: 1) jméno, případně jména autora/autorky; 2) datum narození, případně datum úmrtí autora/autorky; 3) místa narození a úmrtí autora/autorky; 4) oblast profesního působení autora/autorky; 5) afiliace s případnou institucí (např. vysokou školou, úřadem, soukromým subjektem) autora/autorky; 6) profese autora/autorky; 7) pohlaví autora/autorky; 8) publikačně užitá jazyky autora/autorky; 9) bibliografická poznámka ve formě věty či vět, jež autora/autorku vymezují (např.: „Narozen 13. 5. 1906 v Praze, zemřel v Kadani. Soustružník a politický aktivista.“); 10) adresa autora/autorky (většinou korespondenční, z nichž byly materiály zaslány); 11) nejvyšší dosažené vzdělání autora/autorky; 12) náboženské vyznání autora/autorky; 13) rodinný stav autora/autorky (uváděný v době tvorby vzpomínek); 14) počet dětí autora/autorky; 15) počet

sourozenců autora/autorky; 16) sociální prostředí autora/autorky (např. dělnictvo, venkov, městská inteligence atd.); 17) povolání otce, matky a případného partnera/partnerky autora/autorky.

B) Druhým záznamem je pramen sám o sobě. V tomto případě uvádíme tyto parametry textu: 1) údaj o datech, případně datu vzniku pramene; 2) součásti pramene stojící mimo vlastní text (např. formuláře, tiskopisy, fotografie, výstřižky z novin atd.); 3) žánr/forma pramene (např. paměti, deníky, korespondence atd.); 4) asociativní údaj, jenž propojí pramen s konkrétním autorem, případně autory;

Ukázka jmenné autority v systému Verbis

Systém	Aktivace	Katalogizace	Katalog	Výpůjční modul	Statistiky	Sevísni modul	Nápověda
<div style="display: flex; justify-content: space-between;"> <span>Jména osob</span> <span>Memoáry</span> <span>Oprava záznamu 414484</span> </div>							
<b>a oblast působení</b> patologie							
<b>373 Afilace (organizace spojená s osobou)</b>							
<b>a afilace</b>							
<b>374 Profese</b>							
<b>a profese</b> úřednice							
<b>375 Pohlaví</b>							
<b>a pohlaví</b> žena							
<b>377 Související jazyk</b>							
<b>a související jazyk</b> cze							
<b>400 Odkaz VIZ - osobní jméno</b> 1#							
<b>w řídicí podpole</b> jméno za svobodna							
<b>a Osobní jméno</b> Bouzřov, Marta,							
<b>d data</b> 1931-							
2 jazyk katalogizace							
<b>500 Odkaz VIZ TĚŽ - osobní jméno</b>							
<b>a Osobní jméno</b>							
<b>670 Zdroj nalezených informací</b>							
<b>a zdroj citace</b>							
<b>b nalezená informace</b>							
<b>678 Biografická a historická poznámka</b>							
<b>a poznámka</b>							
<b>856 Elektronické umístění a přístup</b>							
<b>3 bližší určení dokumentu</b>							
<b>u adresa zdroje</b>							
<b>y text odkazu</b>							
<b>907 Poznámka (bibliogr.)</b>							
<b>a text poznámky</b> Narodena 13. 8. 1931 v Brně. Úřednice, sekretářka profesora na patologii.							
<b>989 Osobní údaje</b>							
<b>a Adresa</b> Mlénova 9, Brno, 63 800, Česká republika							
<b>v Vzdelání</b> Středoškolské							
<b>b Náboženské vyznání</b> římskokatolické							
<b>c Rodinný stav</b> ženatý/vdaný							
<b>d Počet dětí</b> 2							
<b>e Počet sourozenců</b> 3							
<b>f Prostředí</b> Městské							
<b>g Povolání otce</b> úředník							
<b>h Povolání matky</b> domácnost							
<b>i Povolání partnera</b> nezjištěno							
<b>997 Katalogizátor</b>							
<b>a Šifra katalogizátora</b> Smrček							

5) údaj o případném názvu pramene (ten je u podobných typů pramene uváděn výjimečně); 6) fyzický popis pramene, ať už počet stran, jejich formát (A4, B5 atd.), jeho formu (strojopis, rukopis, tiskopis); 7) kontaktní údaje na osobu, jež pramen do Databáze dodala; 8) chronologický údaj označující popisovaný děj, tj. časovou plochu, na které se pramen odehrává; 9) zmíněné geografické údaje; 10) v textu zmíněné osoby mimo autora; 11) klíčová slova pramene; 12) údaje o autorských právech; 13) resumé.

## Perspektivy projektu a možnosti jeho využití

Jednou ze základních otázek zůstává, zda má vůbec smysl tematizovat „malé“, „bezejmenné“ lidi jako jednající subjekty. A nejedná se pouze o interní historiografický

Ukázka záznamu textu v systému Verbis

The screenshot shows the Verbis 2.0 interface with a record for '520 Resumé atd.'. The record details include a text description, a general note, a date (1918), and various keywords and identifiers.

Identifikátor	Typ pramene	Obsah / Popis
520 Resumé atd.	Resumé	##
a Text poznámky	Text	Alois Vystřelí ve výběru ze svého deníku popisuje poslední momenty první světové války na východní frontě z pohledu velb. armády. Zároveň autor líčí vzrůstaj. armádních představitelů k úkrápnějšímu obyvatelstvu, místní zvyky a zotavlost. stejn. pokusu o sebevraždu Vystřelíovy manželky. K textu je přiložena jedna část, která se stylově i obsahem vymyká. Ta popisuj.
500 Všeobecná poznámka	Všeobecná poznámka	##
a Text poznámky	Text	Vystřelí, Alois; syn; Nad Klívkovou 6, 150 00, Praha
500 Všeobecná poznámka	Všeobecná poznámka	##
a Text poznámky	Text	A4
500 Všeobecná poznámka	Všeobecná poznámka	##
a Text poznámky	Text	strojopis
648 Vedlejší věcné záhlaví-chronologický termín	Chronologický termín	#7
a Chronologický termín	Chronologický termín	1918
1651 Geografický údaj (HUAUV)	Geografický údaj	##
a heslo	Heslo	Halč (oblast) (Polsko, Ukrajina)
1651 Geografický údaj (HUAUV)	Geografický údaj	##
a heslo	Heslo	Lubitów (Ukrajina)
1651 Geografický údaj (HUAUV)	Geografický údaj	##
a heslo	Heslo	Lanivci (Ukrajina)
653 Klíčové slovo	Klíčové slovo	##
a Volně tvořený termín	Volně tvořený termín	válka
653 Klíčové slovo	Klíčové slovo	##
a Volně tvořený termín	Volně tvořený termín	fronta východní
653 Klíčové slovo	Klíčové slovo	##
a Volně tvořený termín	Volně tvořený termín	mír brestítevský (1918)
653 Klíčové slovo	Klíčové slovo	##
a Volně tvořený termín	Volně tvořený termín	válka první světové (1914-1918)
653 Klíčové slovo	Klíčové slovo	##
a Volně tvořený termín	Volně tvořený termín	armáda
653 Klíčové slovo	Klíčové slovo	##
a Volně tvořený termín	Volně tvořený termín	dějiny světové
653 Klíčové slovo	Klíčové slovo	##
a Volně tvořený termín	Volně tvořený termín	život osobní
653 Klíčové slovo	Klíčové slovo	##
a Volně tvořený termín	Volně tvořený termín	politika habsburské monarchie
600 Bibliografie - osobní jméno	Bibliografie - osobní jméno	14
a Osobní jméno	Osobní jméno	Czernin z Chuderic, Ottokar,
c Doplnky ke jménu jiné než data	Doplnky ke jménu jiné než data	hrabě,
d Data související se jménem	Data související se jménem	1872-1932
7 Číslo národní autority	Číslo národní autority	jn20000728091
590 Interní poznámka	Interní poznámka	##
a poznámka	Poznámka	##



Mnohé texty jsou doplněny fotografiemi



problém a žonglování s koncepcemi a metodami, které jsou odtržené od potřeb veřejnosti a neovlivňují všeobecné historické povědomí?

Popisy života v rodině i v širším okolí, popis věcí, činností, zvyků a všeho, o čem se domníváme, že by to nemělo upadnout v zapomenutí – to vše se může stát zdrojem poučení, pramenem ještě neobjevených poznatků, kamínkem v mozaice obrazu dějin „všedního dne“. Vyprávění se může stát vzácnou památkou, poutavým čtením nejen pro rodinné příslušníky, ale i pro další neznámé čtenáře. Databáze by měla sloužit jako cenný zdroj informací, bez nichž by často nebylo možné pochopit hlubší souvislosti „velkých“ dějin. Zájem o podobná svědectví zaznamenáváme také ze strany veřejnosti. Autobiografické zápisky služek, selek, dřevorubců, dětí domkářů a dalších zajímají už několik let nejen sociální a kulturní vědce, ale vycházejí také na knižním trhu či se prezentují v kinech a televizích (popkultuře) jako oblíbené a velmi čtené a přijímané. Naproti tomu výpovědi velkých postav, aktérů velkých dějin, vládců a vůdců vstupují do pozadí. Jakoby dnešní *člověk, vědom si relativizace svého místa ve společnosti a dějinách, hledal i v dobách minulých sobě podobného člověka*. Jistým lakmusovým papírkem by mohla být i knižní produkce vydávaná v souvislosti s výročí první světové války. Nad velkými syntézami plnými obrazového materiálu a odborných analytických studií s novými konceptuálními přístupy na pultech knihkupců jednoznačně převládaly vzpomínky „bezejmenných osob“, vojáků i civilistů. Přetlumočení prožitku doby zcela jednoznačně zvítězilo

Ukázka uživatelského rozhraní databáze

The screenshot shows the user interface of the 'Bibliografie dějin Českých zemí' database. At the top, there is a search bar with the text 'Zadejte hledaný text' and a magnifying glass icon. Below the search bar, there are navigation links: 'Domů', 'Vyhledávání', 'Konto uživatele', 'Obilíbené', 'Rejstříky', 'Kontakt', and 'Rešeršní služby'. On the right side, there are links for 'Přihlásit se' and 'Rozšířené vyhledávání'. The main content area displays a search result for 'František Vyrčil - paměti z Hané'. The result includes a title, author information, a small image of a book, and a green button labeled 'Zobrazit plný text'. Below the image, there is a 'Klíčová slova' section with keywords like 'vesnice; zvyky lidové; válka prusko-rakouská (1866); rolnictvo; povolání; svatby'. There is also a 'Poznámka' section with a detailed description of the work. On the right side of the result, there are several interactive elements: 'Memoáry', 'Obilíbené' (with a heart icon), 'Žádné položky', and 'Navštívené' (with a list of visited items like 'Anna Šuplíková - Vzpomínky na dětství').

nad výkladem, byť populárně-naučným. Navíc nám přístup dějin všedního dne a jeho prameny umožňují nechat promlouvat dosud v dějinách prakticky mlčící (či umlčovanou) celou polovinu lidského společenství, a sice ženy – to je aspekt, který bychom neměli přehlížet.

Původní koncept dějin každodennosti, chceme-li dějin všedního dne (*Alltags-geschichte*) souvisel s analýzou každodennosti ve světle odpovědnosti jedince v rámci německých dějin 20. století. Mimo jiné bylo jeho snahou zkoumat participaci jednotlivců na totalitních systémech. Nejdříve šlo ve Spolkové republice Německo v sedmdesátých a osmdesátých letech 20. století zejména o extrémní zkušenost nacionálního socialismu, k čemuž se od devadesátých let přidala diskuze, zda to, co se vyvinulo ve východním Německu, bylo spíše represivním diktátorským režimem, nebo částečně také režimem jakési hybridní společenské smlouvy mezi vládnoucí stranou a obyčejnými lidmi. Právě dějiny každodennosti, přesněji jejich pramené zdroje, mohou být v tomto smyslu velmi nápomocny. Paralela mezi zkušeností německou a českou, resp. československou, se zde přímo nabízí. Mechanismy žití či přežívání jednotlivců v nesvobodných společenských systémech nám umožňují rekonstruovat nástroje (i jejich limity) společensko-politických doktrín.

Sbírka je k dispozici badatelské veřejnosti. Doposud o ni projevíli zájem především studenti historie z českých a německých univerzit. Veškeré informace o databázi a celém projektu lze nalézt v rámci webových stránek Historického ústavu AV ČR, v. v. i., (<http://www.hiu.cas.cz/cs/databaze/databaze-dejin-vsedniho-dne.ep/>).

Pracovní tým při zadávání metadat





Analýza a interpretace vyprávěných životních příběhů

KORESPONDENCE  
/evidence/ :

A U T O R

1. Příjmení, jméno Name, Vorname	D v o ř á k o v á Alena
2. Adresa, telefon Adresse, Telefon	Brjanská 3013, K l a d n o 272 04
3. Kontakt první a na další osoby Erstkontakt; bzw. Kontaktpersonen	paní Fialová, bytem tamtéž
4. Autorská práva Urheberrechte	
5. Prání anonymity Anonymitätswunsch	
6. Pohlaví Geschlecht	ženské
7. Rok narození Geburtsjahr	1940
8. Místo narození Geburtsland/ort	Kladno
9. Rok úmrtí Todesjahr	
10. Počet dětí Kinderzahl	dvě
11. Počet sourozenců Geschwisterzahl	jeden
12. Rodinný stav Familienstand	vdova
13. Rok svatby Heiratsjahr	1962
14. Něboženská příslušnost Religionsbekenntnis	římsko-katol.
15. Region původu (země/vesnice, maloměsto, velkoměsto) Herkunftsregion (Land/Dorf, Kleinstadt, Großstadt)	město
16. Školní vzdělání Schulbildung	střední
17. Povolání-zaměstnání Berufliche Tätigkeiten	úřednice
18. Rok narození rodičů Geburtsjahre der Eltern	otec 1914, matka 1917
19. Povolání rodičů Berufe d. Eltern	krejčí, krejčová
20. Poznámky	

Jak bylo zmíněno výše, Databáze dějin všedního dne je umístěna na platformě v historické obci velmi populární databáze Bibliografie dějin českých zemí (<https://biblio.hiu.cas.cz/>).

Jako pramenná základna byl neutříděný obsah Databáze dějin všedního dne využit již v devadesátých letech minulého století, a to ze strany vídeňské organizace Dokumentation lebensgeschichtlicher Aufzeichnungen pro publikace v rámci specializované ediční řady nakladatelství Boehlau (CHVOJKA, Erhard: *Grossmütter...* Wien 1992; VOŠAHLÍKOVÁ, Pavla: *Auf der Walz. Erinnerungen böhmischer Handwerksgelesen*; Táž: *Vom Amts wegen. Österreich-ungarische beamtete erzählen*. Wien 1998; LOSOVA, Jana: *Kindheit in Böhmen und Mähren*, Wien 1996). Historický ústav AV ČR, v. v. i., zřizuje vlastní ediční řadu, jež by pramenně vycházela z Databáze dějin všedního dne. Prvním vydaným svazkem je publikace věnovaná vzpomínkám na období první světové války (KESSLER, Vojtěch – ŠRÁMEK, Josef: *Tváře války...* Praha 2019).

Na základě práce na databázi byl (v součinnosti s kolegy nejen z Historického ústavu, ale i jiných pracovišť, která se zabývají paměťovými, sociologizujícími a antropologizujícími přístupy k historii) připraven návrh na vznik **Výzkumného centra paměťových studií a dějin každodennosti**. Plánované centrum by mělo zajišťovat sběr i digitalizaci paměťových textů a diskusní i pracovní platformu badatelů a výzkumných institucí, které se v interdisciplinární perspektivě věnují tématům z dějin každodennosti, místům paměti, studiu kolektivní paměti a identity. Již samotné propojení paměťových studií jako interdisciplinárního pole a dějin každodennosti coby podoboru vlastní historické tvorby si vynucuje diskusi na široké ploše, jak celých oborů (historie, sociologie, etnologie atd.), tak rovněž dílčích konceptuálních a metodologických přístupů (hospodářských a sociálních dějin, dějin mentalit, historické antropologie, historické sociologie, historické demografie a dalších oborů). Výše postulovaná interdisciplinarita je pro Výzkumné centrum paměťových studií a dějin každodennosti zcela zásadní a profilující. Bez mezioborového pohledu a bez vzájemného obohacování přístupů, metod, cílů, témat a zejména výsledků bádání by obsahově definovaná spolupráce v rámci dějin každodennosti a paměťových studií neměla opodstatnění. Žádná jiná historiografická disciplína nezaznamenala na mezinárodním badatelské poli takový vzestup jako paměťová studia. K této spolupráci jistě přispěl společný předmět výzkumu, kterým je historická paměť. Analýza a interpretace vyprávěných životních příběhů představuje jeden z mála přístupů k pochopení alespoň některých procesů re-konstrukce minulosti.

Ve snaze zvýšit dostupnost zpracovaných pramenů a získaných poznatků široké, a to i zahraniční badatelské veřejnosti přistoupil Historický ústav k vytváření **digitálních databází a portálů** (<http://www.hiu.cas.cz/cs/databaze/ep>).

*Bibliografie dějin českých zemí* (<http://biblio.hiu.cas.cz/>) zachycuje veškeré odborné práce vydané k českým dějinám v České republice i v zahraničí. Obsahuje více než 420 000 záznamů odborné literatury od roku 1990 (výběrově od r. 1895). Databáze je veřejně dostupná od roku 2002, každoročně je vloženo zhruba 15 000 záznamů.

Souborný katalog *Bibliografie české a slovenské historiografie* (<http://portaro.eu/hucentral/>) vznikl v roce 2016 na základě spolupráce HÚ AV ČR, HÚ SAV a Národního archivu. Zpřístupňuje databáze *Bibliografie dějin Českých zemí*, *Bibliografie dějin Slovenska* a *Bibliografie českého archivnictví*, dohromady téměř 500 000 záznamů. Katalog umožňuje vyhledávání v českém, slovenském, anglickém, německém a francouzském jazyce.

Životopisné údaje o osobnostech života politického, společenského, hospodářského, technického, vědeckého, kulturního i v všech dalších oblastech v Čechách, na Moravě a ve Slezsku poskytuje *Generální heslář Biografického slovníku českých zemí (BSČZ)* – <http://biography.hiu.cas.cz>), který začal vznikat roku 1990 a od roku 2015 je přístupný veřejnosti. Podává základní údaje o zhruba 51 tisících nežijících i žijících osobnostech (2016) a je soustavně doplňován a zpřesňován, představuje zásadní doplněk tištěné verze.

*Mapový portál Historického atlasu měst České republiky* (<http://towns.hiu.cas.cz>; <http://towns.hiu.cas.cz/new/index.php>) zpřístupňuje kartografické prameny, rekonstrukční mapy a vyobrazení jako modelovou studii proměn městské krajiny. Vychází z tištěného (28 svazků, 1995–2015), který prostřednictvím starých map, vedut, dobových fotografií, leteckých snímků i rekonstrukčních map a modelů dokumentuje vývoj vybraných městských sídel v Čechách, na Moravě a ve Slezsku; je zpracováván podle rámcových pravidel stanovených Evropskou komisí pro dějiny měst. Díky digitálním technologiím mohou být v mapovém portálu publikovány základní mapy z jednotlivých svazků, ale i rozsáhlý soubor více než 50 000 map, plánů, mapových atlasů a globů, zachovaných v českých zemích (*Virtuální mapová sbírka* – <http://www.chartae-antiquae.cz/cs/about>), na jejímž vytváření se HÚ podílí) a zpracování krajinného prostředí v průběhu dějin (*Historické krajiny* – <http://landscapes.hiu.cas.cz>).

Databáze *August Sedláček ve věku digitálních technologií* (<http://www.augustsedlacek.cz>) zpřístupňuje obrovský soubor pramenných excerpt českého historika Augusta Sedláčka (1843–1926), tvořený více než 400 000 kartotéčnými lístky s genealogickými a topografickými záznamy z Čech a Moravy. Pro kompletní zpracování uvedených kartoték byla vyvinuta originální metodika a software, jejichž pomocí se podařilo v letech 2012–2015 zachránit unikátní dokumentaci k dějinám šlechty a jejích sídel i k vývoji měst, vesnic, hradů, zámků a tvrzí v českých zemích (včetně dokladů v originále již nedochovaných). Základní funkce systému jsou popsány v manuálu dostupném na: [http://www.augustsedlacek.cz/sites/default/files/as\\_pruvodce\\_cz.pdf](http://www.augustsedlacek.cz/sites/default/files/as_pruvodce_cz.pdf) (v české i anglické jazykové mutaci).

Církevní, ale také kulturní, sociální a politické dějiny 16.–18. století získaly novou oporu v *Bio-bibliografické databázi řeholníků v českých zemích v raném novověku* (<http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/>), která vznikla v souvislosti s kolektivním výzkumem stipendistů Českého historického ústavu v Římě a zahrnuje přes 8250 osobních hesel (2016).

Ve spolupráci HÚ s Ústavem pro hospodářské a sociální dějiny Univerzity Vídeň začala vznikat *Databáze dějin všedního dne* (<http://biblio.hiu.cas.cz/>). Jejím cílem je vytvořit dokumentární sbírku starých pamětí, rodinných kronik, deníků a dalších životopisných vzpomínek, ale také obrazových pramenů, dokládajících život prostých lidí od poloviny 19. století do šedesátých let 20. století.



**Databáze dějin všedního dne** je jedním z výstupů dlouhodobého mezinárodního vědecko-výzkumného projektu, na kterém se podílí Institut für Wirtschafts- u. Sozialgeschichte der Universität Wien a Historický ústav Akademie věd České republiky, v. v. i. Jedním z cílů tohoto projektu je vytvoření dokumentační sbírky starých pamětí, rodinných kronik, deníků a jiných životopisných vzpomínek. Již dnes představuje tato sbírka cenné svědectví o životě prostých lidí v dřívějších dobách. Obsahuje více než čtyři stovky životopisných záznamů různého obsahu, v současné době digitalizovaných a katalogizovaných. Všechna data jsou volně dostupná v rámci online databáze [biblio.hiu.cas.cz](http://biblio.hiu.cas.cz).

#### **V EDICI VĚDA KOLEM NÁS PŘIPRAVUJEME:**

Jaroslav Pánek: **Josef Janáček**

Lenka Kollerová, Anna Pospíšilová, Pavlína Janošová: **Šikana na školách**

Petra Přadková: **Slovanský jazykový atlas**

#### **V EDICI MIMO JINÉ VYŠLO:**

Slavomír Entler: **Tokamak COMPASS**

Jiří Padevět: **Vyhlažovací tábor Kulmhof/Chełmno a jeho české oběti**

Jaroslav Pánek: **Historický ústav AV ČR**

Edice Věda kolem nás | Prostory společné paměti  
*Databáze dějin všedního dne* | Milan Hlavačka, Vojtěch Kessler, David Smrček

Vydalo Středisko společných činností AV ČR, v. v. i. Grafická úprava dle osnovy Jakuba Krče a sazba Serifa. Technická redaktorka Ivana Říhová. Odpovědná redaktorka Petra Královcová. Vydání 1., 2020. Ediční číslo 12703. Tisk **SERIFA**®, s. r. o., Jinonická 80, 158 00 Praha 5.

ISSN 2464-6245

Evidováno MK ČR pod e. č. E 22344

Další svazky získáte na:  
[www.vedakolemnas.cz](http://www.vedakolemnas.cz) | [www.academia.cz](http://www.academia.cz)